

ramcikkében *Madarász László* — és vállalták szellemét. Akiik ezt tettük, tudatában voltunk és vagyunk annak, hogy ez a név és szellem kötelez. Kötelez elsősorban népünk fokozott szeretetére, komoly tudományos munkára és demokratikus magatartásra.“

Valóban: fontos és régen esedékes szerepvállalás ez! E maroknyi csoport tagjainak férfias, komoly magatartása, reális életszemlélete biztosíték arra, hogy e program nem pusztába elhangzott szó lesz s nem sikkad el, mint az elmúlt 20 év annyi sok szép terve és nekilendülése. Nincsenek illúzióink, nem várunk sorsfordító tetteket e fiataloktól, hisz' az elmúlt két évtized tapasztalatai után ez döreség lenne, mégis eredményeket várunk a Kör és a Forrás tudatosító-erjesztő szerepétől s a kritícizmus szellemében való működésétől. Eredményeket: még akkor is, ha a csehszlovákiai magyarság regresszív tényezői — amint ez *Ivánffy Géza* szép cikkéből kiténik — elgáncsolni igyekeznek fiataljaink ez újabb csoportosulását, mondván: „magára kell hagyni, majd kifulladás és megnyugszik.“

Erős jövőféltés és a kultura szeretetének hangja csendül ki a Forrás második cikkirójának az írásából. A közép- és főiskolás diákság sorsáról és együttműködésének kérdéséről ír s hangsúlyozza, hogy saját ügyüket csak egymás kölcsönös segítségével oldhatják meg a fiatalok. *Berkó Sándor* a középiskolás diákság helyzetéről számol be s az ifjúság sajátos emberi és nemzeti öntudatának felébresztését sürgeti. A lapban találjuk még a csehszlovákiai magyarság különböző világnézeti csoportokhoz tartozó kulturmunkásainak írásait, amivel a szerkesztők a különböző rétegek közötti együttműködés lehetőségét kívánták dokumentálni.

A lap hatásáról korai volna beszélni. Ha erős lesz és mégél, ha nem gáncsolják el hivatásának betöltése előtt a már említettek, akkor — ha közben hí marad eredeti célkitűzéseikhez és figyelembe veszi a kordiktálta teendőket — hasznos és szép munkát végez és jó szolgálatot tesz a haladás ügyének. A Forrást a demokrata, haladó szellemű magyarság örömmel és rokonszenvvel fogadta. Természetesen elhangzottak negatív hangok is. Nem lepett meg bennünket, hogy a Prágában megjelenő és magát mindenáron haladónak kijátszó Új Szellemben Szvatkó Pál nagyon fanyalogva irt az Eötvös Körről és lapjáról, a Forrásról. Nem tetszik az idegen áfiumok ködös révületében élő Szvatkó Pálnak, hogy a folyóirat a „non cooperation“ hive, hogy nem csatlakozik a „jó magyarok“ közösségéhez, a nemzetközi regresszió szolgálatában álló és a kisebbségi magyarságot romlásba vivő, egyedül üdvözítő ellenzéki magyar párthoz. Anakronisztikusnak minősíti az Eötvös Kör cselekedetét és jóformán a gondolatközlés jogát is megvonja a Forrástól. A Forrás programját különvéleménynek tekintti, s szerinte a különvélemény ma, amikor „az események a nemzet erejének összpontosítását tették szükségessé... nemzetgyilkos dolog“. (Új Szellem, III. évf. 9. sz.) A kultura szeretete és a haladó eszmék szolgálata és terjesztése a barbárizmus e sima szájú csatlósának: „Különvélemény és nemzetgyilkosság.“ A tolvaj tolvajt kiállt. Ám ez a sajtómegnyilatkozás amit a tojástáncot járó Szvatkó pörére vetkőzésének is tekinthetünk, a legjobb legitimáció az Eötvös Kör és Forrás programjának létjogosultságára. (*Sándor László*)

FIATAL MAGYAR IRÓ VIDEKEN. Egy fiatal vajdasági költő, *Laták István* (*Külfelvek. Versek. Szabadka 1938.*) tanulságosan jelzi a legfiatalabb magyar kisebbségi nemzedék formai és eszmei küzdelmeit a vidék és a szellemi perifériák fojtogató légkörében. Laták István tíz év előtti szabadvers kísérletein, melyeken Ady, Kassák és az akkori programszólások egyformán átsütnek, ma már jóval túl jutott. Épp rebellis költői hajlama és lehatárolt világnézete őt is arra az utra vitte, amit

az utolsó tíz esztendőben az egész fiatal magyar költészet, kevés kivétellel, a szabad verstől a kötött versformáig megtett. Csakhogy, míg a magyar szellemi góccokban a költészeti törvények negációját mélyreható formai studiumokkal törték meg a fiatal költők vagy a magyar népi költészet felszántásával, addig a magyar szellemi és nyelvi élet kültelkeire kivetett fiatal költőknek közelebbi segítség nélkül kellett a formai zavarból kitapogatózniok.

Képzeljünk el egy fiatal költőt a Vajdaságban. A magyarság szellemiekben tradíciók nélkül, a törzsmagyarság szellemi megnyilatkozásaitól elvágva él. A polgárság kulturálatlan, mert a vidéki magyar műveltség emelése az impériumoknak sohasem volt gondja. A nép közéleti és közművelődési szervek nélkül tompán folytatja azt az esett életet, amit az államfordulat előtt élt. Foyóiratok, könyvek csak korlátoit mennyiségben érik el. Az ide kivetett ifju író jóformán a magyar szellem áramkörein kívül él eszméire, vágyaira és saját elszigetelt erejére hagyatva s nemhogy Páris elérhetetlen számára, hanem még Budapest, Szeged, Pozsony vagy Cluj is. Zseni legyen az, aki ebből a milióból kiverektszi magát...

Ne csodálkozzunk hát, ha a vajdasági fiatal költők legtehetségesebbjének nyelvezete még érdes, mondatai nehezek, rimeit nem olajsimák és messze elmarad verstani tudásban azok mögött a Budapestre központosult fiatal magyar irodalomtanárok és irodalmárok mögött, akik az akadémikus Nyugat árnyékában úgy megtanultak verselni, hogy ennyi kitűnő fiatal magyar verselője még egy magyar irodalmi korszaknak se akadt. Ez az ifju költő kétségtelenül tüneményesen kezeli a magyar vers és rim technikáját. De amiként a magát világnézetesnek valló költőnél az irodalom nem elégedhetik meg az eszmei poen elcsattantásával, s nem mondhat le a nyelvi alkotást művészivé avató tényezőkről, ugyanúgy az új magyar formalisták sem számíthatnak az igaz írók örökké ösztönző általános emberi és társadalmi lelkiismeret elaltatása után arra, hogy a népek szellemében valósággyá változó kultúra nevüket megtartsa.

Laták kötetéből a Vajdaságról, utódállamok magyarságának legesetebb életű területéről sokkal többet tudunk meg, mint az eddig rendszertelenül, a legszűkebb társadalmi és művészi látkörrel felszerelt „vajdasági lelket“ hirdető irodalmi termékekből. Versej lázas, felindultan dadogó helyzetjelentések a vajdasági kültelki szegénymagyarság hulló és reménytelen életéről, már-már a szociográfiai jelentés határán.

Hűdeg fehér éjszakák a Jaszi-barán,

Vomítanak az éhes komondorok,

Gyárok és malmok szennyvizétől

A bara-árkon tejszinű kőd gomolyog

Ez az az ismert táj, melyben az utódállambeli városi magyarság sokaságát keresni kell. Zolaj freskók bontakozhatnának ki avatott magyar prózáiro tollán ezekről a külvárosi tájakról, miknek Laták István egy-egy mély rezdülését szólaltatja meg. De benne van Laták vajdasági kültelek specifikuma is: a városi szegénységnek a még közelfekvő falusi léttel való átszövődése. Ezeknek a komor, mélytónusú, lélek-bemarázó hangulatoknak eddig valójában még csak egy igaz magyar költője akadt: József Attila, akinél a költői szándék a teljes formai megvalósulásban valósult meg. „Az irodalom a művészetek művészete írja Barbusse Zola életrajzában. Laták István és a magyar társadalmi realizmus felé törekvő legfiatalabb magyar írónemzedék ebben a kategórikus megállapításban találhatja meg az írás parancsát és ebben az értelemben kell versenyre kelnie azokkal, akik bár urai az írás művészi eszközeinek, de dezertőrjei a társadalmi felelősségnek.

(Méliusz József)